

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN CİNSEL EĞİTİME BAKIŞ AÇILARININ VE BİLGİ DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

*Emre YANIKKEREM

** Nazmiye TAŞKENT, Ziyet ERTUĞUN, Ayfer TOP, Serap ÇETİN, Aslı ŞAHİN

*Celal Bayar Üniversitesi Manisa Sağlık Yüksek Okulu, Öğretim Görevlisi

** Celal Bayar Üniversitesi Manisa Sağlık Yüksek Okulu Hemşirelik Bölümü Öğrencileri

ÖZET:

Bu araştırma Manisa Lisesi'ndeki öğrencilerin cinsel deneyimlerini, cinsel eğitime bakış açılarını, bilgi düzeylerini aile planlaması ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusundaki bilgi ve tutumlarını saptamak amacıyla planlanmıştır. Mart 2003 tarihinde Manisa Lisesi'ndeki 496 öğrenci ile araştırma gerçekleştirilmiştir. Veriler SPSS 10.0 paket programında değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde sayı, yüzde analizleri yapılmış, ki-kare, fisher kesin testi kullanılmıştır. Öğrencilerin %94.0'ü ergenlik dönemi ile ilgili bilgi aldıklarını söylemişlerdir. Öğrencilerin %66.5'i hiçbir yöntemi bilmemektedir. %14.1'i 2 yöntem, %12.1'i 1 yöntem bil-

mişlerdir. En çok bildikleri yöntem %27.8 ile ö, %24.0 ile haptır. Öğrencilerin %54.1'i cinsel yolla bulaşan hastalıklardan en az birini bilmektedir. Öğrencilerin %16.3'ü cinsel deneyim yaşamıştır. Bu çalışma sonucunda, gençlerin aile planlaması yöntemleri ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda büyük bir bilgi açığı içinde oldukları ve sağlık çalışanlarının gençlere bu konularda bilgi vermelerinin önemli olduğu saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: *Aile planlaması, Cinsel yolla bulaşan hastalıklar, Cinsellik*

Dirim 2005; 80 (2): 62-73

Yazışma adresi: Emre Yanikkerem

Celal Bayar Üniversitesi Manisa Sağlık Yüksek Okulu

45040 - Manisa

SUMMARY:

INVESTIGATION OF STUDENTS' KNOWLEDGE AND ATTITUDES ABOUT SEX EDUCATION

This study was performed to evaluate students' knowledge and opinion about family planning, sexual transmitted diseases and sexual experiences. This study was carried out in Manisa High School (n=496) in March 2003. Data was analyzed using the SPSS 10.0 statistical program. The evaluations of data percentage, mean, Chi-square and Fisher exact test were used in the statistical analyses. 94.0% of the students stated that they got information about adolescence period. 66.5% of them didn't know any contraceptive method. 12.1% of the students have known at least one method, 14.1% two methods. 27.8% of the students knew condom, 24.0% of them knew oral contraceptives. 35.1% of students knew at least one sexual transmitted disease. 16.3% of students had experienced sexuality. This study finding shows that most of the students had lack of adequate knowledge of these subjects and health staff should educate the young generation.

Keywords: *Sexually transmitted diseases, Family planning, Sexuality*

GİRİŞ

Cinsel eğitim insanın tüm yaşamı boyunca önemsemesi gereken bir süreç olmasına karşın anneler, babalar, öğretmenler, eğitimciler tarafından yeterince üzerinde durulan bir konu olmamıştır.

Cinsel eğitim, çocuklar ve ergenlerin erişkin yaşama sağlıklı bir geçiş yapabilmelerini kolaylaştırmak nedeniyle daha da önem kazanmaktadır. Cinsel eğitimin sorumluları yalnızca öğretmenler değildir.

Öğrenme aile içinde başlar, öğretmen, akran grupları, doktorlar, bu alanda çalışan diğer sağlık elemanları ve medya aracılığı ile devam eder (1).

Eylül 1994 tarihinde, Kahire'de toplanan Dünya Nüfus ve Kalkınma Konferansı'nda 20 yıllık eylem planı çerçevesinde cinsellik, cinsel sağlık, üreme sağlığı ve hakları, aile planlaması kavramları, kişisel hakların duyurulması ve gençlerin bu konuda öğrenim ve hizmet gereksinimleri vurgulanmıştır. Bu çalışmada kendilerini istenmeyen gebeliklerden ve cinsel yolla bulaşan hastalıklardan koruyacak bilgi ve hizmetlerin gençlere sağlanması üzerinde durulmuştur. Uzmanlar cinsel eğitimin anaokulundan itibaren biyolojik değişiklikler ortaya çıkmadan verilmesini önermektedir (2).

Okullarda öğrencilere yönelik okul sağlık hizmetleri geliştirilerek öğretmenler, okul sağlığı hemşireleri ile rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sağlanmalıdır. Cinsel eğitim programları;

- 1- Cinsiyetler arasındaki ilişkiler ve eşitlik
- 2- Cinsel davranışlarda sorumluluk bilinci
- 3- Aile yaşamı ve aile planlaması
- 4- Üreme sağlığı, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, HIV/AIDS
- 5- Cinsel istismar ve ensesin önlenmesi
- 6- Ana-babalık sorumlulukları, adölesan gelişimi
- 7- Orgazm, eş seçimi, nişanlılık, evlilik
- 8- Adölesanın ruhsal sorunları
- 9- Menarş ve jinekolojik sorunları içermelidir (2).

Avrupa Birliği ülkeleri arasında Danimarka, Hollanda, Portekiz ve İsveç okul ders programlarında cinsel eğitime yer veren ülkeler arasındadır (2).

Son yıllarda giderek artan sayıda gencin cinsel olarak aktif olması, istenmeyen gebelikler ve cinsel yolla bulaşan hastalıkları da artırdığına göre, bu konuda bazı hedeflerin saptanması ve hizmetlerin planlanması kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu araştırma Manisa Lisesi'ndeki öğrencilerin cinsel deneyimlerini, cinsel eğitime bakış açılarını, bilgi düzeylerini, aile planlaması ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusundaki bilgi ve tutumlarını saptamak amacıyla planlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Mart 2003 tarihinde Manisa Lisesi'ndeki 496 öğrenci ile yüz yüze görüşme tekniği ile anket uygulanmıştır. Veriler SPSS 10.0 paket programında değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde sayı, yüzde analizleri yapılmış, ki-kare, fisher kesin testi kullanılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmaya katılan öğrencilerin %55'i erkek, %45'i kız öğrencidir. Aile tipi incelendiğinde %90.5'i çekirdek ailedir. Öğrencilerin ebeveynlerinin eğitim durumu incelendiğinde; annelerin %59.4'ünün babaların ise %40.3'ünün ilkökul ve altı eğitim aldığı saptanmıştır. Öğrencilerin yaş ortalaması 16.17±1.07 (14-20), annenin yaş ortalaması 40.71±4.76 (29-57), babanın yaş ortalaması 44.49± (32-65)'dir.

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyodemografik Özelliklerinin Dağılımı

Öğrencilerin Sosyodemografik özellikleri		
Yaş ortalaması	16.17±1.07 (14-20)	
Cinsiyet	Sayı	%
Kız	223	45.0
Erkek	273	55.0
SINIF	Sayı	%
1.Sınıf	180	36.3
2.Sınıf	180	36.3
3.Sınıf	136	27.4
Aile tipi	Sayı	%
Çekirdek	449	90.5
Geniş	47	9.5
Toplam	496	100.0
Annenin yaş ortalaması	40.71 ± 4.76 (29-57)	
Babanın yaş ortalaması	44.49± (32-65)	
Annenin eğitim durumu	Sayı	%
İlkokul ve altı	293	59.4
İlkokul üzeri	200	40.6
Toplam	493*	100.0
Babanın eğitim durumu	Sayı	%
İlkokul ve altı	192	40.3
İlkokul üzeri	284	59.7
Toplam	**476	100.0

*3 kişinin annesi ölmüştür (n=493).

**20 kişinin babası ölmüştür (n=476).

Ergenlik dönemi ile ilgili bilgi alma durumu	Sayı	%
Bilgi alan	466	94.0
Bilgi almayan	30	6.0
Toplam	496	100.0

Tablo 2. Öğrencilerin Ergenlik Dönemi İle İlgili Bilgi Alma Durumu

Öğrencilerin % 94.0'ü ergenlik dönemi ile ilgili bilgi aldıklarını söylemişlerdir (Tablo 2).

Öğrencilerin %50.4'ü aile üyelerinden %48.9'u kitap-broşür, %46.8'i arkadaşlarından, %44.4'ü öğretmenlerden bilgi almışlardır. Sağlık personelinde bilgi alanların oranı ise, sadece %19.7'dir (Tablo 3).

Ergenlik dönemi hakkında bilgi alınan kaynaklar*	Sayı	%
Aile üyelerinden	235	47.4
Kitap, broşür	228	45.9
Arkadaş	218	43.9
Öğretmenler	207	41.7
Gazete, dergi	188	37.9
Konferans, Seminer	103	20.8
Radyo, TV	97	19.6
Sağlık personeli	92	18.5
İnternet	63	12.7

Tablo 3. Öğrencilerin Ergenlik Dönemi Hakkında Bilgi Aldıkları Kaynakların Dağılımı

* Öğrenciler birden fazla yerden bilgi almışlardır.

Aile planlaması kavramını bilme durumu	Sayı	%
Bilmeyen	212	42.7
Yanlış bilen	67	13.5
Bilen	217	43.8
Toplam	496	100.0

Tablo 4. Öğrencilerin Aile Planlaması Kavramını Bilme Durumlarının Dağılımı

Öğrencilerin %43.8'i aile planlaması kavramını bilmekte, %42.7'si bilmemekte, %13.5'i yanlış bilmektedir (Tablo 4).

Öğrencilerin %58.7'si aile planlaması hakkında bilgi almışlardır (Tablo 5). Yapılan bir araştırmada, öğrencilerin %59.6'sı daha önce aile planlaması ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda hiçbir eğitim almadığını belirtmişlerdir (3).

Öğrencilerin Aile Planlaması hakkında bilgi alma durumu	Sayı	%
Bilgi alan	291	58.7
Bilgi almayan	205	41.3
Toplam	496	100.0

Tablo 5. Öğrencilerin Aile Planlaması Hakkında Bilgi Alma Durumlarının Dağılımı

Öğrencilerin %38.8'i kitap, broşürden, %37.8'i aile üyelerinden aile planlaması hakkında bilgi almışlardır (Tablo 6).

Öğrencilerin %66.5'i hiçbir yöntemi bilmemektedir. %14.1'i 2 yöntem, sırasıyla %12.1'i 1 yöntem bilmişlerdir (Tablo 7). En çok bildikleri yöntem sırasıyla %27.8 ile kondom, %24.0 ile haptır. Yapılan bir araştırmada erkek öğrencilerin en çok bildikleri gebelik önleyici yöntemin kondom olduğu saptanmıştır (4). Ulukol'un yaptığı araştırmada doğum kontrol yöntemleri konusunda öğrencilerin bilgi oranı %18 ile %57 arasında değişmektedir (5).

Aile planlaması hakkında bilgi alınan kaynaklar	Sayı	%
Kitap, broşür	113	38.8
Aile üyelerinden	110	37.8
Gazete, dergi	110	37.8
Radyo TV	109	37.5
Öğretmenler	108	37.1
Arkadaş	56	19.2
Konferans, Seminer	49	16.8
Sağlık Personeli	48	16.5
İnternet	28	9.6

Tablo 6. Öğrencilerin Aile Planlaması Hakkında Bilgi Aldıkları Kaynakların Dağılımı

Aile planlaması yöntemlerini bilme durumlarının gruplanması	Sayı	%
Hiçbir yöntemi bilmeyen	330	66.5
1 yöntem bilen	60	12.1
2 yöntem bilen	70	14.1
3 yöntem bilen	33	6.7
4 yöntem bilen	3	0.6
Toplam	496	100.0

Tablo 7. Öğrencilerin Aile Planlaması Yöntemlerini Bilme Durumlarının Dağılımı

Öğrencilerin %55.4'ü aileleri ile cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve aile planlaması hakkında rahatça konuşamamakta olduklarını söylemişlerdir. Öğrencilerin %35.1'i ailelerin cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve aile planlaması konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını düşünmektedirler (Tablo 8). Yapılan bir araştırmada öğrencilerin %38'i aileleri ile cinsellik hakkında konuşmak istediklerini, %45'i rahatça ergenlik hakkında aileleriyle konuşabildiklerini söylemişlerdir (6).

Cinsellik, aile planlaması yöntemleri, cinsel yolla bulaşan hastalıklar hakkında ailenizle rahatça konuşabiliyor musunuz?	Sayı	%
Evet	221	44.6
Hayır	275	55.4
Toplam	496	100.0

Aileniz aile planlaması ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda yeterli bilgiye sahip midir?	Sayı	%
Evet	322	64.9
Hayır	174	35.1
Toplam	496	100.0

Tablo 8. Öğrencilere Göre Ailelerinin Aile Planlaması ve Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar Konusunda Bilgi ve Tutumları

Öğrencilerin %16.3'ü cinsel deneyim yaşamıştır. Öğrencilerin yaşadıkları ilk cinsel deneyim yaş ortalaması 14.91 ± 1.54 (10-17), cinsel deneyimi olan öğrencilerin cinsel partner sayısı ortalaması 4.31 ± 3.77 (1-15)'dir. Öğrencilerin %66.7'si evlilik öncesi cinsel ilişkinin uygun olmadığını, %17.7'si sadece erkekler için uygun olduğuna inanmaktadır. Öğrencilerin %83.7'si çok eşliliğe karşı olduklarını ifade etmişlerdir (Tablo 9).

Tablo 9. Öğrencilerin Cinsellik Hakkındaki Tutum Ve Davranışları

Öğrencilerin cinsel deneyimleri	Sayı	%
Cinsel deneyim yaşayan	81	16.3
Cinsel deneyim yaşamayan	415	83.7
Toplam	496	100.0
İlk cinsel deneyim yaş ortalaması	14.91 ± 1.54 (10-17)	
Cinsel partner sayısı ortalaması	4.31 ± 3.77 (1-15)	
Sizce evlilik öncesi cinsel ilişki uygun mudur?	Sayı	%
Evet sadece erkekler için uygundur	88	17.7
Evet sadece kadınlar için uygundur	3	0.6
Evet her iki cins için de uygundur	74	14.9
Hayır	331	66.7
Toplam	496	100.0
Öğrencilerin çok eşlilik konusunda düşünceleri	Sayı	%
Çok eşliliğe karşıyım	415	83.7
Çok eşlilik doğaldır	17	3.4
Çok eşlilik erkekler için doğaldır	14	2.8
Fikrim yok	50	10.1
Toplam	496	100.0

Erkek öğrencilerin %27.1'i, kız öğrencilerin %3.1'i cinsel deneyim yaşamışlardır. 2 grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır (Fisher kesin testi $p=0.000$) (Tablo 10). Ülkemiz koşulları göz önüne alındığında evlenmemiş kızlar ile evlenmemiş erkeklerin cinsel yaşantıları arasında hala çok büyük farkların olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Ulukol, yaptığı araştırmada cinsel olarak aktif olan öğrencilerin tamamının erkek olduğunu bulmuştur (5).

Tablo 10. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Cinsel Yaşam Durumu

Cinsiyet	Şimdiye kadar karşı cinsle cinsel deneyiminiz oldu mu?				Toplam	
	Evet		Hayır			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kadın	7	3.1	216	96.9	223	100.00
Erkek	74	27.1	199	72.9	273	100.00
Toplam	81	16.3	415	83.7	496	100.00

Fisher kesin testi $p=0.000$

Öğrencilerin %54.4'ü 1 hastalık, %32.5'i 2 hastalık bilmektedirler. Öğrencilerin %89.7'si AİDS hastalığının cinsel yolla bulaşan hastalık olduğunu ifade etmiştir (Tablo 11). Ulukol benzer sonuçlar elde etmiştir (5). Gündüz bir kız meslek lisesinde öğrenciler üzerinde yürüttüğü bir çalışmada genç kızların cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda bilgilerinin yetersiz olduğunu bulmuştur (7). Duran'ın bir kız öğrenci yurdunda yaptığı bir araştırmada, genç kızların cinsel bilgilerinin en fazla basılı yayından ve arkadaşlarından aldıkları saptanmıştır (8).

Tablo 11. Öğrencilerin Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıkları Bilme Durumlarının Dağılımı

Öğrencilerin cinsel yolla bulaşan hastalıkları bilme durumlarının gruplanması	Sayı	%
Hiçbir hastalığı bilmeyen	48	9.7
1 hastalık bilen	270	54.4
2 hastalık bilen	161	32.5
3 hastalık bilen	13	2.6
4 hastalık bilen	4	0.8
Toplam	496	100.0

Öğrencilerin %87.5'i aile planlaması ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar konularında eğitim almak istemişlerdir (Tablo 12). Yapılan bir araştırmada, öğrencilerin cinsel konulardaki bilgileri öncelikle okullardan almak istedikleri bulunmuştur. Cinsellikle ilgili bilgi kaynakları olarak arkadaşlar ve medya ön sıralarda yer almaktadır (5). 1997 yılında Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun yaptığı "Türk Ailesinde Adölesanların Sorunları ve Bunlara İlişkin Politikalar" konulu araştırmada gençlerin %62.1'i okullarda cinsel eğitim verilmesini istemektedirler (9). Yapılan bir araştırmada gençler cinsel sağlık eğitiminin ergenlik dönemi öncesinde 11 yaşından itibaren verilmeye başlanmasını söylemişlerdir (6).

Aile Planlaması ve Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar konularında eğitim alma istekleri	Sayı	%
Eğitim almak isteyen	434	87.5
Eğitim almak istemeyen	62	12.5
Toplam	496	100.0

Tablo 12. Öğrencilerin Aile Planlaması ve Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar Konularında Eğitim Alma İstekleri

SONUÇ VE ÖNERİLER

Öğrencilerin %87.5'i aile planlaması ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar hakkında bilgi almak istemektedirler. Bu çalışma sonucunda, gençlerin aile planlaması yöntemleri ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda büyük bir bilgi açlığı içinde oldukları ve bu açlığı sağlıklı ve yanlış yollardan gidermeye çalıştıkları saptanmıştır. Lisede verilecek eğitimin ergenlik çağındaki gençlerin bilgi açlığını önemli derecede giderebileceğini ve öğrencilerin %49.8'i bu konudaki eğitimin öncelikle sağlık çalışanları tarafından verilmesinin daha güvenilir olduğunu belirtmişlerdir.

Tüm bu veriler ışığında ülkemizde gençlerin sağlık sorunlarına ve bilgilerine yönelik araştırmalar planlanıp uygulanmalı, sağlık hizmetlerinden yararlanabilmeleri için sağlık hizmet sisteminde düzenlemeler yapılmalı, bu amaçla sağlık personeline uygun eğitim verilmeli, okullarda okul sağlığı hizmetleri ve okul hemşireliği hizmetleri geliştirilmelidir.

KAYNAKLAR

1. *Ergenlik Döneminde Değişimler*, Milli Eğitim Bakanlığı, 1998.
2. Ayla Bayık. *Sağlıklı Gençlik Ve Hemşirelik, Hemşirelik Haftası, Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu, Ege Üniversitesi Hemşirelik Müdürlüğü, 12-18 Mayıs 1997 İzmir. s:7-17.*
3. Öntöz A, Bezircioğlu İ, Peker Ö, Kırdıroğlu N. "Okullarda Aile Planlaması Eğitiminin Etkileri ve Önemi", I. Uluslararası Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması Kongresi Özet Kitabı, 20-23 Nisan 2001, Antalya, s. 73.
4. Özsoy Ö, Bayık A. "Ege Üniversitesi'nde Öğrenim Gören Erkek Öğrenciler Erkeğe Yönelik Aile Planlaması Yöntemlerine İlişkin Neler Biliyorlar? Tutumları Nelerdir?", I. Ulusal Ana Çocuk Sağlığı Kongre Kitabı, 29-31 Mart 2001, Ankara, s. 267.
5. Ulukol B. "İki Farklı Lisede Okuyan Ergenlerin Davranış Özellikleri", Sağlık ve Toplum Dergisi, Yıl:11, Sayı: 2, Nisan-Haziran 2001. s:56-58.
6. *Gençler Cinsel Eğitim Talep Ediyor*, <http://www.ntvmsnbc.com/news/149547.asp>.
7. Gündüz C. "Genç Kızların Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi" (Lisans Mezuniyet Tezi Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu, 1995).
8. Duran A. "Buca Kız Öğrenci Yurdundaki Genç Kızların Cinsel Bilgi Düzeylerinin Saptanması" (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 1990).
9. *Türk Ailesinde Adölesanların Sorunları*, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1997.